

Uniwersytet Warszawski
Wydział Prawa i Administracji

Międzynarodowa koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego

dr Andrzej Szybkie

Literatura przedmiotu

- Bińczycka-Majewska T., Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, Zakamycze 1999.
- Dzieński D., Zabezpieczenie społeczne w Unii Europejskiej – koordynacja świadczeń, Warszawa 2004.
- Jędrasik-Jankowska I., Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego, LexisNexis Warszawa 2012.
- Pennings F., European Social Security Law, Wyd. Intersentia, Antwerp-Oxford-Portland 2010.
- Świątkowski A.M. Europejskie Prawo Socjalne. Tom III. Europejskie prawo ubezpieczeń społecznych, ABC 2000.
- Uścińska G. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego jako instrument rozwoju swobody przepływu osób. Nowe regulacje unijne w: Polityka Społeczna 11-12/2010.
- Uścińska G., Nowe regulacje w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w: Praca i zabezpieczenie społeczne 10/2010.
- Uścińska G., Zabezpieczenie społeczne osób korzystających z prawa do przemieszczania się w Unii Europejskiej, Wolters Kluwer Warszawa 2013.

Co to jest koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego

- wyjaśnienie pojęcia i przedmiotu wykładów
- rola koordynacji wobec zasady swobodnego przepływu pracowników
- praktyczny wymiar koordynacji

Rodzaje prawnych instrumentów koordynacji

czyli witamy w „Krainie Czarów”

- umowa międzynarodowa o zabezpieczeniu społecznym - **KOORDYNACJA NA PODSTAWIE UMÓW**
- prawo Unii Europejskiej (w tym umowy UE z podmiotami zewnętrznymi) - **KOORDYNACJA NA PODSTAWIE PRAWA UE**

Umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stosowane przez Polskę z państwami spoza UE/EOG/Szwajcarii

Państwo	Data podpisania	Data wejścia w życie Umowy	Dziennik Ustaw
JUGOSŁAWIA Obecnie dotyczy: Czarnogóry, Serbii, Bośni i Hercegowiny	16.01.1958 r.	01.01.1959 r.	Dz.U. z 1959 r. nr 19, poz.114
MACEDONIA	06.04.2006 r.	01.07.2007 r.	Dz.U. z 2007 r., nr 229, poz. 1686
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	02.04.2008 r.	01.03.2009 r.	Dz.U. z 2009 r., nr 46, poz. 374,
KANADA	02.04.2008 r.	01.10.2009r.	Dz.U. z 2009 r., nr 133, poz. 1095,
KOREA PŁD.	25.02.2009 r.	01.03.2010 r.	Dz. U. z 2010r., nr 35, poz.192
AUSTRALIA	07.10.2009 r.	01.10.2010 r.	Dz.U. z 2010r., nr 172, poz. 1160
UKRAINA	18.05.2012 r.	01.01.2014 r.	Dz.U. z 2013 r., poz. 1373, poz. 1375
MOŁDAWIA	09.09.2013 r.	01.12.2014 r.	Dz.U. z 2014 r. poz. 1460, poz. 1462

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego w ramach Unii Europejskiej

Podstawy prawne unijnej koordynacji

- Traktat o funkcjonowaniu UE
- Rozporządzenia w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (w tym: nr 883/2004, nr 987/2009, nr 1231/2010, nr 1408/71, nr 574/72, nr 859/2003)
- decyzje i zalecenia Komisji Administracyjnej
- Wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE
- Umowy zewnętrzne wobec UE (w tym stowarzyszeniowe)

Traktat o funkcjonowaniu UE – swobodny przepływ pracowników

Artykuł 45

(dawny artykuł 39 TWE)

1. Zapewnia się **swobodę przepływu pracowników wewnątrz Unii**.
2. Swoboda ta obejmuje zniesienie wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową między pracownikami Państw Członkowskich w zakresie zatrudnienia, wynagrodzenia i innych warunków pracy.
3. Z zastrzeżeniem ograniczeń uzasadnionych względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego, swoboda ta obejmuje prawo:
 - a) ubiegania się o rzeczywiście oferowane miejsca pracy;
 - b) swobodnego przemieszczania się w tym celu po terytorium Państw Członkowskich;
 - c) przebywania w jednym z Państw Członkowskich w celu podjęcia tam pracy, zgodnie z przepisami ustawowymi, wykonawczymi i administracyjnymi dotyczącymi zatrudniania pracowników tego Państwa;
 - d) pozostawania na terytorium Państwa Członkowskiego po ustaniu zatrudnienia, na warunkach ustalonych przez Komisję w rozporządzeniach.
4. Postanowienia niniejszego artykułu nie mają zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej.

Traktat o funkcjonowaniu UE

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego

Artykuł 48

(dawny artykuł 42 TWE)

Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, przyjmują w dziedzinie zabezpieczenia społecznego środki niezbędne do ustanowienia **swobodnego przepływu pracowników**;

w tym celu Rada **ustanawia system** umożliwiający migrującym pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek oraz uprawnionym osobom od nich zależnym:

- a) zaliczenie wszystkich okresów uwzględnianych w prawie poszczególnych państw, w celu nabycia i zachowania prawa do świadczeń oraz naliczenia wysokości świadczeń;
- b) wypłatę świadczeń osobom mającym miejsce zamieszkania na terytoriach Państw Członkowskich.

Rozporządzenie unijne

- Charakterystyka prawna rozporządzenia UE
- Rozporządzenie nr 883/2004 (bazowe)
(Dziennik Urzędowy UE L 200, 7/06/2004 ze zm.)
 - Funkcja
 - Zakres regulacji
 - Struktura
- Rozporządzenie nr 987/2009 (proceduralne)
(Dziennik Urzędowy UE L 284, 30/10/2009 ze zm.)
 - Funkcja
 - Zakres regulacji
 - Struktura

Rozporządzenie unijne

- Rozporządzenie UE a umowa o zabezpieczeniu społecznym
- Obowiązywanie umowy o zabezpieczeniu społecznym w świetle prawa międzynarodowego a jej stosowalność w świetle prawa UE i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE

Decyzje i zalecenia

Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego

- Podstawy prawne
- Rola decyzji
- Rola zaleceń
- Przedmiot regulacji
- Znaczenie decyzji i zaleceń w systemie prawa

Podstawa prawa decyzji Komisji Administracyjnej

Art. 72 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004

- zgodnie z tym przepisem, Komisja Administracyjna odpowiada za rozpatrywanie wszelkich spraw administracyjnych lub dotyczących wykładni, wynikających z przepisów rozporządzenia nr 883/2004 i rozporządzenia nr 987/2009

Charakter prawny decyzji Komisji Administracyjnej

- Charakter prawny decyzji Komisji Administracyjnej poruszony został m.in. w orzeczeniach Trybunału Sprawiedliwości UE: w wyroku z dnia 5.12.1967 r. w sprawie Van der Vecht, sygn. 19/67, w wyroku z dnia 14.05.1981 r. w sprawie Giuseppe Romano sygn. 98/80;
- Interpretacyjny charakter decyzji
- Treść decyzji musi być uwzględniona przy stosowaniu przepisu rozporządzenia (nie można pominąć decyzji)

Decyzje i zalecenia Komisji Administracyjnej

Przykłady decyzji

- **Decyzja nr H6** z dnia 16 grudnia 2010 r. dotycząca stosowania określonych zasad odnoszących się do sumowania okresów zgodnie z art. 6 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego Tekst mający znaczenie dla EOG oraz dla Umowy między WE a Szwajcarią
- **Decyzja nr H3** z dnia 15 października 2009 r. dotycząca daty, którą bierze się pod uwagę przy ustalaniu kursu wymiany, o którym mowa w art. 90 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009
- **Decyzja nr P1** z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie wykładni art. 50 ust. 4, art. 58 i art. 87 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w odniesieniu do przyznawania świadczeń z tytułu inwalidztwa, starości oraz rent rodzinnych

DECYZJA NR PI

z dnia 12 czerwca 2009 r.

w sprawie wykładni art. 50 ust. 4, art. 58 i art. 87 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w odniesieniu do przyznawania świadczeń z tytułu inwalidztwa, starości oraz rent rodzinnych

(Tekst mający znaczenie dla EOG oraz dla Umowy między WE a Szwajcarią)

(2010/C 106/07)

KOMISJA ADMINISTRACYJNA DS. KOORDYNACJI SYSTEMÓW ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO,

uwzględniając art. 72 lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego⁽¹⁾, zgodnie z którym Komisja Administracyjna odpowiada za rozpatrywanie wszelkich spraw administracyjnych lub dotyczących wykładni, wynikających z przepisów rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego⁽²⁾,

świadczenia i, po przyznaniu świadczenia pierwotnego, nowe okresy nie zostały nabyte.

Jednakże w przypadku istnienia dodatkowych warunków (innych niż spełnienie okresów ubezpieczenia), takich jak osiągnięcie wieku wymaganego dla przyznania świadczenia albo zmiana liczby dzieci, które muszą zostać uwzględnione, konieczne jest automatyczne dokonanie ponownego wyliczenia.

2. Instytucja dokonująca ponownego wyliczenia przyznanego przez nią wcześniej świadczenia uwzględnia przy wyliczeniu

art. 50 ust. 4, art. 58 i art. 87 ust. 5 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 oraz dostarczenia niezbędnych wytycznych instytucjom zajmującym się wykonywaniem tych przepisów.

Działając zgodnie z warunkami określonymi w art. 71 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 883/2004,

STANOWI, CO NASTĘPUJE:

I. Stosowanie art. 50 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 883/2004

1. Instytucja wypłacająca świadczenie dokonuje automatycznie jego ponownego wyliczenia po uzyskaniu informacji, że beneficjent spełnia warunki przyznania świadczenia na podstawie ustawodawstwa innego państwa członkowskiego.

Nie dokonuje się nowego wyliczenia w sytuacji, kiedy okresy spełnione na podstawie ustawodawstwa innego państwa członkowskiego zostały już uwzględnione przy przyznaniu

⁽¹⁾ Dz.U. L 166 z 30.4.2004, s. 1.

⁽²⁾ Dz.U. L 284 z 30.10.2009, s. 1.

3. Dniem odniesienia jest dzień, w którym nastąpiło zdarzenie uzasadniające przyznanie świadczenia w państwie członkowskim, w którym ostatni raz spełnione zostały warunki jego przyznania.

II. Stosowanie art. 58 rozporządzenia (WE) nr 883/2004

4. Instytucja przyznająca dodatek zgodnie z art. 58 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 informuje instytucję właściwą jakiegokolwiek innego państwa członkowskiego, na podstawie ustawodawstwa którego beneficjent jest uprawniony do świadczenia przyznawanego zgodnie z przepisami rozdziału 5 tego rozporządzenia.
5. Instytucja właściwa jakiegokolwiek innego państwa członkowskiego, gwarantująca beneficjentowi świadczenia w ramach rozdziału 5 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, informuje w styczniu każdego roku instytucję wypłacającą dodatek o sumie świadczeń wypłacanych przez nią beneficjentowi od dnia 1 stycznia tego samego roku.

Przykłady zalecenia

- Zalecenie nr H1 z dnia 19 czerwca 2013 r. dotyczące wyroku w sprawie Gottardo, zgodnie z którym przywileje, z jakich korzystają obywatele danego państwa na podstawie dwustronnej umowy z zakresu zabezpieczenia społecznego zawartej z państwem trzecim, muszą być również przyznane pracownikom będącym obywatelami innych państw członkowskich

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE

- Rola orzeczeń
- Tryb prejudycjalny – orzeczenia wstępne
- Konwencja orzeczeń TSUE (bodowa i formuła)
- Skutki prawne wyroków TSUE
- Oddziaływanie wyroków TSUE na praktykę administracyjną

Przykładowy wyrok w sprawie dotyczącej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego – sprawa C-103/13 Somowa

- Pytanie prejudycjalne
- Opinia Rzecznika Generalnego
- Wyrok

Odesłanie sądu krajowego

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Administratiwen syd Sofija-grad (Bułgaria) w dniu 4 marca 2013 r. - Sneżana Somowa przeciwko Gławen direktor na Stoliczno uprawnienie "Sociałno osigurjawane"

(Sprawa C-103/13) *Język postępowania: bułgarski*

Sąd odsyłający

Administratiwen syd Sofija-grad

Strony w postępowaniu głównym

Strona skarżąca: Sneżana Somowa

Strona pozwana: Gławen direktor na Stoliczno uprawnienie "Sociałno osigurjawane"

Pytania prejudycjalne

1. Czy w okolicznościach postępowania głównego art. 48 akapit pierwszy TFUE oraz art. 49 akapity pierwszy i drugi TFUE należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie przepisowi krajowemu państwa członkowskiego takiemu jak wchodzący w rachubę w postępowaniu głównym art. 94 ust. 1 Kodeks za sociałno osigurjawane (kodeksu zabezpieczenia społecznego) dotyczący wymogu zakończenia ubezpieczenia jako podstawy przyznania emerytury obywatelowi państwa członkowskiego, który w momencie złożenia wniosku o emeryturę prowadzi działalność na własny rachunek w innym państwie członkowskim i podlega przepisom rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie?

[...]

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO

MELCHIORA WATHELETA

przedstawiona w dniu 5 marca 2014 r.

[...]

VI – Wnioski

81. Mając na względzie powyższe rozważania, proponuję, aby Trybunał udzielił następującej odpowiedzi na pierwsze, drugie i czwarte pytanie prejudycjalne zadane przez Administratiwen syd Sofija-grad:

- 1) Artykuł 49 TFUE stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisu państwa członkowskiego takiego jak art. 94 ust. 1 bułgarskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego (Kodeks za socialno osigurjawane), który uzależnia prawo do emerytury od spełnienia wymogu przerwania odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne.
- 2) Artykuł 45, art. 46 ust. 2 i art. 94 ust. 2 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r., ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1992/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r., mają charakter bezwzględnie obowiązujący i nie pozwalają ubezpieczonemu na zrezygnowanie z zastosowania reguł sumowania i proporcjonalnego podziału okresów ubezpieczenia ukończonych w innym państwie członkowskim przed datą wprowadzenia w życie tego rozporządzenia przez państwo członkowskie, w którym składany jest wniosek o emeryturę.
- 3) Artykułu 12 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71, w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem nr 118/97, ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem nr 1992/2006, nie stosuje się do kumulacji dochodów z działalności zawodowej i świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego w postępowaniu głównym.

wyrok

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 5 listopada 2014 r.

W sprawie C-103/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Administratiwen syd Sofija-grad (Bułgaria) postanowieniem z dnia 12 lutego 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 marca 2013 r., w postępowaniu:

Snežana Somowa

przeciwko

Gławen direktor na Stoliczno uprawnienie „Sociałno osigurjawane”,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, E. Levits, M. Berger (sprawozdawca), S. Rodin i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 9 stycznia 2014 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu bułgarskiego przez E. Petranową oraz J. Atanasowa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Irlandii przez E. Creedon, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Kellerbauera, D. Rusanowa, V. Kreuzschitzę i S. Petrową, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 marca 2014 r.,

wydaje następujący

Wyrok [...]

Ramy prawne [...]

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne [...]

W przedmiocie pytań prejudycjalnych [...]

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 49 TFUE stoi na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak art. 94 ust. 1 kodeksu za sociałno osigurjawane (kodeksu ubezpieczeń społecznych), który uzależnia przyznanie prawa do emerytury od wymogu zaprzestania opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia działalności w innym państwie członkowskim.**
- 2) **Artykuł 45, art. 46 ust. 2 i art. 94 ust. 2 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r., zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1992/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r., należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nie przyznają ubezpieczonemu prawa do decydowania o nieuwzględnianiu, w celu ustalenia praw przysługujących mu w danym państwie członkowskim, okresów ubezpieczenia przebytych w innym państwie członkowskim przed datą wejścia w życie tego rozporządzenia w tym pierwszym państwie członkowskim.**

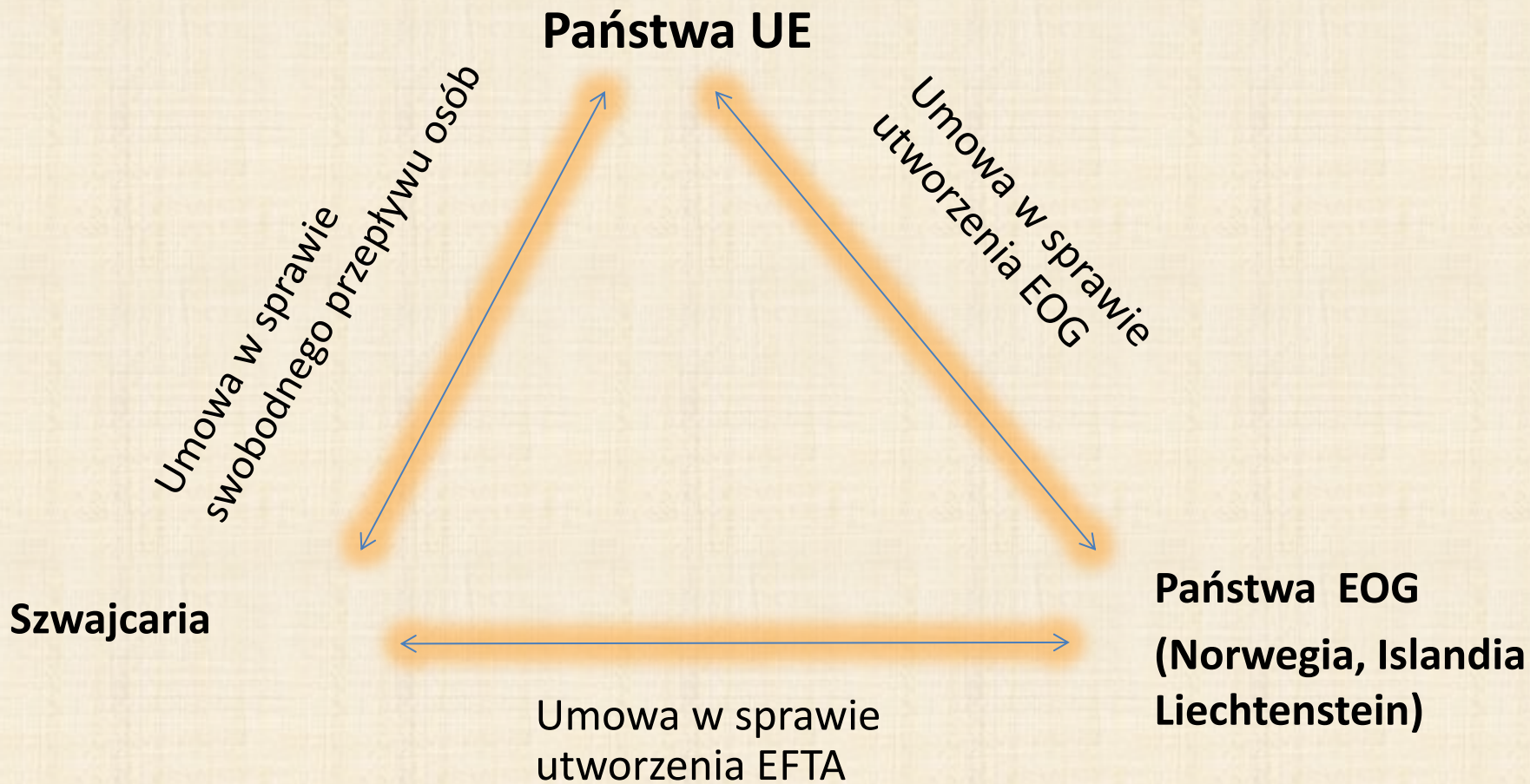
Podpisy

Prawne instrumenty unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

- **Instrumenty wewnętrzne wobec UE**
(koordynacja wewnętrzna w UE)
- **Instrumenty zewnętrzne wobec UE**
(koordynacja zewnętrzna wobec UE)

Umowy zewnętrzne wobec UE

- Umowa o Europejskim Obszarze Gospodarczym
- Umowa w sprawie swobodnego przepływu osób ze Szwajcarią
- Umowy Stowarzyszeniowe

Trójkąt unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Komisja Administracyjna jako organ pomocniczy Komisji Europejskiej

Komisja Administracyjna ds. koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego

- Rola
- Zadania
- Decyzje
- Zalecenia
- Forum dyskusji i wypracowywania rozwiązań
- Monitoring realizacji przepisów o koordynacji

Relacja między rozporządzeniem 883/2004 a rozporządzeniem 1408/71

Artykuł 90 rozporządzenia nr 883/2004

Uchylenie

1. Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 traci moc z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Jednakże rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 pozostaje w mocy i wywołuje skutki prawne do celów stosowania przepisów:

a) rozporządzenia Rady (WE) nr 859/2003 [...] **dopóki rozporządzenie to nie zostanie uchylone lub zmienione;**

b) [...]

c) Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym i Umowy zawartej pomiędzy Europejską Wspólnotą Gospodarczą i jej Państwami Członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej w sprawie swobodnego przepływu osób oraz innych porozumień zawierających odniesienia do rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 **dopóki porozumienia te nie zostaną zmienione w świetle przepisów niniejszego rozporządzenia.**

Relacja między rozporządzeniem unijnym a umową o zabezpieczeniu społecznym

- Umowy zawarte z państwami trzecimi
- Umowy zawarte między państwami UE
 - Stosowanie rozporządzenia w ramach zakresu przedmiotowego i podmiotowego umowy (art. 8 ust. 1 zd. 1 rozporządzenia 883/2004)
 - Zastrzeżenie w załączniku II do rozporządzenia nr 883/2004 stosowania umowy między krajami UE (art. 8 ust. 1 zd. 2 rozporządzenia 883/2004)
 - Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości przewidujące stosowanie umowy w miejsce rozporządzenia – warunki wynikające z orzeczeń

Zakres podmiotowy unijnej koordynacji

- osoby objęte rozporządzeniem 883/2004 wprost
- osoby objęte na mocy rozporządzenia 1231/2010
- siatka pojęciowa w kontekście aktywności zawodowej
- skutki objęcia zakresem podmiotowym
- Relacje między zakresem podmiotowym rozporządzenia nr 883/2004 i nr 1408/71

Rozporządzenie nr 883/2004

Artykuł 2

Zakres podmiotowy

1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do **obywateli** Państwa Członkowskiego, **bezpaństwowców** i **uchodźców mieszkających** w Państwie Członkowskim, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku Państw Członkowskich **oraz** do **członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu.**

2. Ponadto niniejsze rozporządzenie stosuje się do **osób pozostałych przy życiu** po osobach zmarłych, które podlegały ustawodawstwu jednego lub kilku Państw Członkowskich, niezależnie od obywatelstwa tych osób, o ile **pozostali przy życiu są obywatelami** jednego z Państw Członkowskich lub **bezpaństwowcami**, lub **uchodźcami, zamieszkującymi** na terytorium jednego z Państw Członkowskich.

Rozporządzenie nr 883/2004

Rozszerzenie stosowania na obywateli państw trzecich na podstawie rozporządzenia nr 1231/2010

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr **1231/2010** z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo
- **Art. 1 rozporządzenia nr 1231/2010**

Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 mają zastosowanie do **obywateli państw trzecich**, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również **do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci**, pod warunkiem że **zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego**

i

znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego.

wyjątki

- Rozporządzenia nr 1231/2010 nie stosują:
 - Dania
 - **Wielka Brytania**
 - Norwegia
 - Islandia
 - Liechtenstein
 - Szwajcaria

Rozporządzenie nr 1408/71

- Zakres podmiotowy
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r. rozszerzające przepisy Rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo

wyjątki

- Rozporządzenia nr 859/2003 nie stosują:
 - Dania
 - Norwegia
 - Islandia
 - Liechtenstein
 - Szwajcaria

Przykłady dotyczące zakresu podmiotowego

Przykład 1

- Obywatelka Białorusi zamieszkała w Rosji ubiega się o rentę rodzinną po obywatelu polskim, który podlegał ubezpieczeniom kolejno w Niemczech, Polsce i Czechach.
- Czy do zainteresowanej zastosowanie znajdują postanowienia rozporządzenia UE ? Jeśli tak, to które rozporządzenie ?

odp. Tak, rozp. 883/2004, ponieważ zmarły miał obywatelstwo UE

Przykład 2

- Obywatel Syrii zamieszkały w Polsce od 10 lat uzyskał w Polsce status uchodźcy i po osiągnięciu wieku emerytalnego ubiega się o emeryturę. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce oraz w Holandii.
- Czy zainteresowany jest objęty zakresem rozporządzenia UE, a jeśli tak to którego rozporządzenia ?

odp. Tak, rozp. 883/2004, ponieważ jest uchodźcą zamieszkałym w UE

Przykład 3

- Obywatel polski zamieszkały w Meksyku ubiega się o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce i Szwecji
- Czy do zainteresowanego znajduje zastosowanie rozporządzenie UE, a jeśli tak to które ?

odp. Tak, rozp. 883/2004, ponieważ jest obywatelem UE

Przykład 4

- Obywatel Argentyny zamieszkały w Argentynie ubiega się o emeryturę. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce i w Austrii
- Czy do zainteresowanego znajduje zastosowanie rozporządzenie UE, a jeśli tak to które ?

odp. Nie, ponieważ jest obywatelem państwa trzeciego zamieszkałym poza UE. Ale patrz umowa polsko-austriacka o zabezpieczeniu społecznym

Przykład 5

- Obywatel Norwegii zamieszkały w Danii ubiega się o emeryturę. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce, Danii, Norwegii i w Austrii
- Czy do zainteresowanego znajduje zastosowanie rozporządzenie UE, a jeśli tak to które ?

odp. Tak, ponieważ obywatel państwa EOG (Norwegia) jest traktowany jak obywatel UE

Przykład 6

- Obywatel Białorusi zamieszkały w Danii ubiega się o emeryturę. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce, Danii, Norwegii i w Austrii
- Czy do zainteresowanego znajduje zastosowanie rozporządzenie UE, a jeśli tak to które ?

odp. Nie, ponieważ obywatel państwa trzeciego zamieszkały w Danii nie jest objęty zakresem podmiotowym rozporządzeń UE o koordynacji

Przykład 7

- Obywatel Chin zamieszkały w Wielkiej Brytanii ubiega się o emeryturę. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce i Wielkiej Brytanii.
- Czy do zainteresowanego znajduje zastosowanie rozporządzenie UE, a jeśli tak to które ?

odp. Tak, rozporządzenie 1408/71, ponieważ tylko to rozporządzenie obowiązuje w relacjach z Wielką Brytanią jeśli chodzi o obywatela państwa trzeciego zamieszkałego w UE

Przykład 8

- Obywatel Szwajcarii zamieszkały w Hondurasie ubiega się o emeryturę. Zainteresowany podlegał ubezpieczeniom w Polsce, Szwajcarii i w Wielkiej Brytanii.
- Czy do zainteresowanego znajduje zastosowanie rozporządzenie UE, a jeśli tak to które ?

odp. Tak, rozporządzenie 883/2004, ponieważ obywatel Szwajcarii jest traktowany jak obywatel UE

Art. 1 rozporządzenia nr 883/2004

Definicje pojęć charakteryzujących
zakres podmiotowy

- określenie "**praca najemna**" oznacza wszelką pracę lub sytuację równoważną, traktowaną jako taką do celów stosowania ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego Państwa Członkowskiego, w którym taka praca lub sytuacja równoważna ma miejsce;
- określenie "**działalność na własny rachunek**" oznacza wszelką pracę lub sytuację równoważną, traktowaną jako taką do celów ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego Państwa Członkowskiego, w którym taka praca lub sytuacja równoważna ma miejsce;
- określenie "**ubezpieczony**", w odniesieniu do działów ubezpieczenia społecznego objętych przepisami tytułu III, rozdział 1 i 3, oznacza każdą osobę spełniającą warunki wymagane na podstawie ustawodawstwa Państwa Członkowskiego właściwego zgodnie z tytułem II, do posiadania prawa do świadczeń, z uwzględnieniem przepisów niniejszego rozporządzenia;
- określenie "**urzędnik służby cywilnej**" oznacza osobę uważaną za taką lub traktowaną jako taką przez Państwo Członkowskie, któremu podlega zatrudniająca go administracja;
- określenie "**pracownik przygraniczny**" oznacza każdą osobą wykonującą pracę najemną lub na własny rachunek w Państwie Członkowskim, która zamieszkuje na terytorium innego Państwa Członkowskiego, gdzie co do zasady powraca każdego dnia lub co najmniej raz w tygodniu;
- określenie "**uchodźca**" ma znaczenie nadane mu w art. 1 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie, dnia 28 lipca 1951 r.;
- określenie "**bezpaństwowiec**" ma znaczenie nadane mu w art. 1 Konwencji dotyczącej statusu bezpaństwowców, sporządzonej w Nowym Jorku, dnia 28 września 1954 r.;
- określenie "**członek rodziny**" oznacza:
 - każdą osobę określoną lub uznaną za członka rodziny lub określoną jako członek gospodarstwa domowego przez ustawodawstwo, na mocy którego przyznawane są świadczenia;
 - w odniesieniu do świadczeń rzeczowych zgodnie z tytułem III, rozdział 1, dotyczącym świadczeń z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby, macierzyństwa i równoważnych świadczeń dla ojca - każdą osobę określoną lub uznaną za członka rodziny lub określoną jako członek gospodarstwa domowego przez ustawodawstwo Państwa Członkowskiego, na terytorium którego osoba ta zamieszkuje;

Zakres przedmiotowy unijnej koordynacji

- świadczenia objęte zakresem przedmiotowym
- świadczenia wyłączone z zakresu przedmiotowego
- specjalne świadczenia o charakterze nieskładkowym
- skutki objęcia zakresem przedmiotowym
- domniemania Trybunału Sprawiedliwości

Art. 3 rozporządzenia 883/2004

1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do całego ustawodawstwa odnoszącego się do następujących działów zabezpieczenia społecznego:

- a) świadczeń z tytułu choroby;
- b) świadczeń z tytułu macierzyństwa i równoważnych świadczeń dla ojca;
- c) świadczeń z tytułu inwalidztwa;
- d) świadczeń z tytułu starości;
- e) rent rodzinnych;
- f) świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i choroby zawodowej;
- g) zasiłków na wypadek śmierci;
- h) świadczeń dla bezrobotnych;
- i) świadczeń przedemerytalnych;
- j) świadczeń rodzinnych;

O ile załącznik XI nie stanowi inaczej, niniejsze rozporządzenie stosuje się do ogólnych i specjalnych systemów zabezpieczeń społecznych, bez względu na to czy są one składkowe, czy nieskładkowe, oraz do systemów związanych z obowiązkiem pracodawcy lub armatora.

Art. 3 rozporządzenia 883/2004

3. Niniejsze rozporządzenie stosuje się także do specjalnych nieskładkowych świadczeń pieniężnych objętych art. 70.

Art. 3 rozporządzenia 883/2004

5. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się:

a) do pomocy społecznej i medycznej; ani

b) do świadczeń, w związku z którymi państwo członkowskie przejmuje odpowiedzialność za szkody wyrządzone osobom i zapewnia odszkodowanie, takich jak świadczenia dla ofiar wojny i działań wojennych lub ich skutków, ofiar zbrodni, zabójstw lub aktów terroryzmu, ofiar szkód spowodowanych przez funkcjonariuszy państwa członkowskiego podczas wykonywania ich obowiązków lub dla osób, które znalazły się w niekorzystnej sytuacji ze względów politycznych lub religijnych lub też ze względu na pochodzenie.

Kryteria kwalifikowania do zakresu przedmiotowego rozporządzenia

- Art. 3 rozporządzenia nr 883/2004
- Cel realizowany przez świadczenie
- Określenie warunków nabycia prawa w ustawodawstwie
- Ryzyko wymienione w art. 3 rozporządzenia nr 883/2004
- Dodatki do świadczeń (definicja świadczenia)
- Domniemania Trybunału Sprawiedliwości

Zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Co to są zasady koordynacji

- Podstawowe zasady/reguły o charakterze zasadniczym określające kluczowe ramy koordynacji
- Pomocniczy charakter wobec swobodnego przepływu pracowników
- Horyzontalne zastosowanie zasad koordynacji
- Odstępstwa

Prof. A.M.Świątkowski

Zasady koordynacji określają kryteria doboru właściwego prawa ubezpieczeń społecznych w razie kolizji krajowych systemów norm prawa ubezpieczeń społecznych (konflikt norm prawnych) oraz – po określeniu właściwych norm prawa ubezpieczeń społecznych – określają kryteria wyboru właściwego systemu ubezpieczenia społecznego w razie zbiegu uprawnień do świadczeń ubezpieczeniowych należnych z różnych systemów ubezpieczeń społecznych

Katalogi zasad koordynacji UE

- Brak jednego katalogu zasad
- Różnice co do sposobu sformułowania i poziomu ogólności formułowanych zasad
- Różnice co do liczby wymienianych zasad
- Propozycje katalogów zasad

Przykłady katalogów zasad

Prof. T.Bińczycka-Majewska proponuje następujący katalog zasad koordynacji:

- 1) zasadę równego traktowania,
- 2) zasadę stosowania ustawodawstwa jednego państwa członkowskiego,
- 3) zasadę zachowania praw nabytych,
- 4) zasadę zachowania praw w trakcie nabywania.

[T.Bińczycka-Majewska, Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, Zakamycze 1999, str. 99]

Przykłady katalogów zasad

Prof. G.Uścińska wskazuje zasady, na jakich opiera się unijne rozporządzenie nr 883/2004, wymieniając:

- 1) zasadę równego traktowania,
- 2) zasadę stosowania ustawodawstwa jednego państwa członkowskiego,
- 3) zasadę sumowania okresów zatrudnienia, zamieszkania, ubezpieczenia,
- 4) zasadę zachowania praw nabytych lub będących w trakcie nabywania,
- 5) zasadę równego traktowania świadczeń, dochodu i okoliczności lub zdarzeń.

[G.Uścińska, Nowe regulacje w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w: Praca i zabezpieczenie społeczne 10/2010, str. 6]

Przykłady katalogów zasad

Dr D.Dzienisiuk wyróżnia następujące zasady:

- 1) zasadę równego traktowania,
- 2) zasadę przynależności do jednego systemu,
- 3) zasadę zachowania praw w trakcie nabywania,
- 4) zasadę zachowania praw nabytych,
- 5) zasadę współpracy instytucji zabezpieczenia społecznego.

[D.Dzienisiuk, Zabezpieczenie społeczne w Unii Europejskiej – koordynacja świadczeń, Warszawa 2004, str. 38-39.]

Przykłady katalogów zasad

Biorąc pod uwagę powyższe propozycje, uzasadnione wydaje się wyodrębnienie dwóch rodzajów (grup) zasad:

- **zasad podmiotowych (materialnych)** – odnoszących się do osób, do których mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (chodzi o osoby objęte zakresem podmiotowym rozporządzeń o koordynacji, w tym o ubezpieczonych, świadczeniobiorców, czy członków rodziny)

oraz

- **zasad międzyinstytucjonalnych** - dotyczących sposobu realizacji przepisów o koordynacji przez instytucje (organy) zabezpieczenia społecznego stosujące rozporządzenia oraz wzajemnych relacji między tymi instytucjami.

[Andrzej Szybkie – propozycja autorska]

A.Szybkie, Zasada największej korzyści w procesach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, Polityka Społeczna nr 7 z 2014 r.

Do zasad podmiotowych należy przypisać następujący katalog zasad:

- zasada równego traktowania,
- zasada stosowania ustawodawstwa jednego państwa,
- zasada zachowania praw nabytych,
- zasada zachowania praw w trakcie nabywania, z której wynikają m.in. technika sumowania okresów (art. 6 rozporządzenia nr 883/2004) oraz technika zrównania zdarzeń, okoliczności, świadczeń i dochodu (art. 5 rozporządzenia nr 883/2004);
- zasada współpracy i wymiany informacji,
- zasada korzyści (czy też zasada największej korzyści, zasada największego uprzywilejowania socjalnego);

[propozycja ww. katalogu wg. A.Szybkie]

Zasada równego traktowania

- Brak dyskryminacji
- Gwarancyjny charakter zasady
- Obszary zastosowania:
 - Ustawodawstwo właściwe
 - Przyznawanie świadczeń
 - Wypłata świadczeń
- Praktyczne znaczenie zasady

Zasada jedności ustawodawstwa

- Eliminacja konfliktów negatywnych i pozytywnych ustawodawstwa różnych państw członkowskich
- Praktyczne znaczenie zasady
- Zastosowanie przy ustalaniu właściwego ustawodawstwa
- Uszczegółowienie zasady

Zasada jedności ustawodawstwa

Zasady szczególne

- Delegowanie (24 m-ce)
- Praca w więcej niż 1 państwie
- Inne zasady szczególne

Zasada zachowania praw nabytych

- Eliminacja klauzul terytorialnych
- Eksport świadczeń
- Wyjątki od zasady
- Praktyczny wymiar zasady

Zasada zachowania praw w trakcie nabywania

- Znaczenie zasady
- Realizacja zasady poprzez techniki:
 - sumowania okresów
 - zrównania zdarzeń, okoliczności, świadczeń i dochodu
- Praktyczny wymiar zasady

Zasada współpracy i wymiany informacji

- Na czym polega
- Praktyczny wymiar
- Zakres pomocy administracyjnej i lekarskiej
- Dobra współpraca

Zasada największej korzyści

- Na czym polega
- Praktyczny wymiar
- Ocena korzyści poprzez skutek zastosowania przepisu
- Wymiary korzyści
- Płaszczyzny zastosowania zasady
- Brak zapisania zasady w przepisie prawnym

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego w UE. Mechanizmy koordynacji. Wybrane zagadnienia dotyczące świadczeń

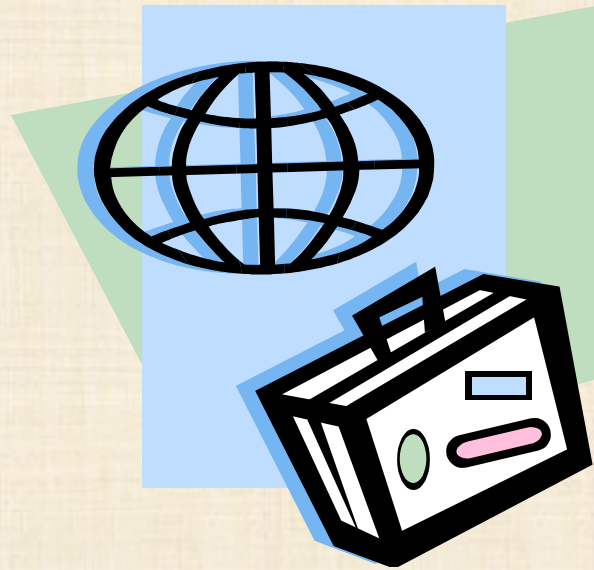
Możliwość złożenia wniosku, dokumentu i odwołania w innym państwie

- Możliwość złożenia wniosku
- Zachowanie terminu
- Uwzględnienie daty złożenia wniosku
- Prawo do korzystania z dowolnego języka urzędowego UE

Ustalanie prawa do emerytury-renty

- Podział kompetencji między prawo UE i prawo krajowe
- Regulacje materialno-prawne
- Regulacje proceduralne

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego w umowach dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym. Specyfika rozwiązań

Cechy umów o zabezpieczeniu społecznym

- Rola umów dwustronnych
- Charakter dwustronny lub wielostronny
- Rodzaje umów:
 - Proporcjonalne
 - Terytorialne
- Podstawowe mechanizmy koordynacji w umowach
- Specyfika umów

Podstawowe zasady koordynacji w umowach dwustronnych

- Równe traktowanie
- Zasada jedności ustawodawstwa
- Zasada ochrony praw w trakcie nabywania z technikami sumowania okresów i zrównania zdarzeń
- Zasada ochrony praw nabytych z eksportem świadczeń

Dziękuję za uwagę

